

LIDOVÁ KULTURA

NÁRODOPISNÁ ENCYKLOPEDIE
ČECH, MORAVY A SLEZSKA

VĚCNÁ ČÁST

A–N

LIDOVÁ KULTURA

NÁRODOPISNÁ ENCYKLOPEDIE
ČECH, MORAVY A SLEZSKA
2. svazek

Hlavní redaktoři:

Stanislav Brouček a Richard Jeřábek

Vědecký tajemník:

Lubomír Tyllner

Spoluredaktoři:

*Dušan Holý, Václav Hubinger, Lydia Petráňová,
Jiří Traxler, Miroslav Válka, Josef Vařeka*

Etnologický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., v Praze

a

Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně

v nakladatelství

MLADÁ FRONTA

Praha 2007

*Publikace vznikla na základě podpory
Grantové agentury České republiky
granty č. 404/93/1230 a 404/96/1416
a na základě výzkumných záměrů
č. AVOZ 9058907 a AVOZ 90580513*

Recenzovali:

PhDr. Mirjam Moravcová, DrSc.

PhDr. Jaroslav Štika, CSc.

PhDr. Josef Tomeš

Jazyková a technická redakce:

Jiří Traxler, Matěj Kratochvíl, Jaroslav Otčenášek, Zdeněk Vejvoda

Copyright © Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.

ISBN 978–80–204–1450–2
(komplet – 3 svazky)

ISBN 978–80–204–1712–1
(2. svazek)

VĚCNÁ ČÁST

A–N

Předmluva

Lidová kultura – Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska je první a nadlouho jistě jedinou základní syntézou o české lidové kultuře, která doposud chyběla nejen odborníkům, ale také ostatním zájemcům o kulturní a společenský vývoj českého etnika. Předkládáme ji jako koncentrovaný souhrn současných vědomostí v oboru, který se v českém prostředí vyvíjel od 19. století až do padesátých let 20. století pod názvem *národopis*. Od té doby následoval dualismus těsně spolupracujících disciplín, *etnografie a folkloristiky*, který na konci 20. století vystřídal opět společný název, tentokrát *etnologie*.

Všechna pojmenování oboru zahrnují celou řadu dobových souvislostí. V národopisu především spatřujeme sběratelství generací vlastivědných pracovníků, mezi nimiž sice nechyběly vědecké osobnosti jakými byli například Lubor Niederle nebo Čeněk Zíbrt, avšak hlavní požadavek tehdejšího národopisu, *sebrat reliktu hmotné a duchovní existence českého etnika a zachovat je pro následující generace*, většinou naplňovali zástupci jiných oborů lidské činnosti. Byli to především učitelé, kněží, hudebníci, spisovatelé, výtvarní umělci atd.

Přestože ze současného pojetí naší vědy nezmizely badatelské trendy předcházejících období, v současné etnologii lze spatřovat jak tendence přirozeného rozvíjení a tedy kontinuity vlastního vývoje oboru, tak i vlivy etnologického a antropologického bádání mimo české země.

Národopisná encyklopedie sice odráží současný stav poznání, ale čerpá z výzkumů předchozích generací, včetně veškerého úsilí dobrovolných pracovníků, kteří v terénu objevili inventář materiální a duchovní kultury, bez něhož by mnohá hesla této publikace vůbec nevznikla. Encyklopedie tak náleží k nemnoha syntézám a souborným dílům, která byla vytvořena během posledních sto dvaceti let. První pokusy o vydání národopisné encyklopedie se objevily jako součást programu národopisných úkolů spojených s realizací Národopisné výstavy československé na konci 19. století. Filolog Emanuel Kovář rozpracoval projekt encyklopedie, zahrnující všechny složky tehdejší národní společnosti, v prvním ročníku *Národopisného sborníku československého* (1897) pod názvem *Národopis a úkoly Národopisné společnosti československé*. K záměru vydat encyklopedii se vrátil literární historik Jan Jakubec v roce 1902. Vznikla *Komise pro encyklopedii*, v níž zasedali vedle Jakubce archeolog Lubor Niederle, jazykovědec Josef Zubatý, dramatik František Adolf Šubert, literární historikové a folkloristé Jiří Polívka a Václav Tille, a předpokládané svazky celého díla dostaly své odborné redaktory. O dva roky později do příprav vstoupil Lubor Niederle s návrhem transformovat přípravy na encyklopedii ve výkladovou syntézu dějin hmotné a duchovní kultury českého lidu v českých zemích i v zahraničí. Svým návrhem na *Českou vlastivědu* tak odstartoval dlouhé období táhnoucí se napříč 20. stoletím, v němž kolektivní projekty národopisného, resp. etnografického a folkloristického bádání směřovaly k vlastivědám regionálního i celonárodního záběru. Karel Chotek v roce 1912 k tomu přiřadil svůj projekt soupisu veškerých národopisných reálií. Funkci encyklopedie v tomto období zastávaly obě řady *Československé vlastivědy*, zejména oddíly *Člověk* (1933), *Národopis* (1936) a *Lidová kultura* (1968). Snahy o vydání souborného díla tak během jednoho století opsaly kružnici s výchozím bodem národopisné encyklopedie, přes vlastivědy, soupisy, korpusy a tematicky specializované katalogy hmotné a duchovní kultury a způsobu života, aby se vrátily k původnímu záměru z devadesátých let 19. století vydat encyklopedické dílo.

Nejnovější návrh na encyklopedické zpracování díla věnovaného lidové kultuře Čech, Moravy a Slezska se zrodil v Ústavu pro etnografii a folkloristiku Akademie věd České republiky, tj. dnešního Etnologického ústavu Akademie věd České republiky (EÚ AV ČR) v Praze v březnu 1993. Bylo to v době vzniku Grantové agentury České republiky a v období, kdy ústavy Akademie věd procházely transformací a rozsáhlými strukturálními změnami. Na tuto situaci reagoval návrh Lubomíra Tyllnera, který v realizaci velkého a v prostředí academic-

kého ústavu především společného grantového projektu spatřoval potřebné stmelení instituce, posílení oboru a navíc odstranění letitého publikačního dluhu.

Od počátku bylo zřejmé, že na projektu, který má rovnoměrně pokrývat celé území Čech, Moravy a Slezska, se vedle Etnologického ústavu musí podílet další příbuzně zaměřená, vysokoškolská instituce. Tehdejší ředitel EÚ AV ČR Stanislav Brouček proto vyzval k přímé spolupráci Ústav evropské etnologie Masarykovy univerzity v Brně a jeho vedoucího Richarda Jeřábka, který navíc od roku 1987 pracoval na příbuzném oborovém díle, *Biografickém slovníku českých národopisců*. Vypracováním grantové žádosti byli pověřeni pracovníci EÚ AV ČR Lubomír Tyllner a Lydia Petráňová, vedoucím grantu se stal Stanislav Brouček, za brněnský ústav Richard Jeřábek.

Grantový projekt byl institucím přidělen a v září roku 1993 byly zahájeny první přípravné práce. Vznikla redakční rada s funkcemi hlavních redaktorů (Stanislav Brouček, Richard Jeřábek) a funkcí vědeckého tajemníka (Lubomír Tyllner). Vlastní redakce byla rozdělena do sedmi lexikálních skupin:

1. Teorie a metodologie oboru (Václav Hubinger, později Jiří Traxler)
2. Dějiny národopisu (Stanislav Brouček)
3. Národopisné regiony (Josef Vařeka, Richard Jeřábek)
4. Hmotná kultura (Josef Vařeka, Miloslav Válka)
5. Lidové výtvarné umění (Richard Jeřábek)
6. Folklor a folkloristika (Dušan Holý, Lubomír Tyllner)
7. Duchovní kultura (Lydia Petráňová)

Původní grantový projekt předpokládal dílo, jehož součástí měl být sled věcných i biografických hesel současně. Záhy se však ukázalo, že biografická část encyklopedie se do značné míry překrývá s Biografickým slovníkem českých národopisců, připravovaným Richardem Jeřábkem. Proto došlo k dohodě, na jejímž základě se biografický slovník stal součástí encyklopedie jako její samostatný svazek.

Redakční rada oslovila všechny významné osobnosti oboru a příslušné instituce k autorskému podílu na vypracování hesel encyklopedie. V mnoha případech se tak mohli do prací zapojit již poslední žijící znalci s potřebnou terénní i teoretickou zkušeností. Autorský tým obou zmiňovaných ústavů se rozrostl o další odborníky z vysokých škol, centrálních i regionálních institucí, muzeí, archivů a také o emeritní pracovníky. V první fázi vzniku encyklopedie pomohl zkušenostmi získanými z práce na *Encyklopédii lidové kultúry Slovenska I-II* (1995) Mojmir Benža. Pro celý soubor dokončovacích prací byla v EÚ AV ČR zřízena technická redakce ve složení Jiří Traxler, Matěj Kratochvíl, Jaroslav Otčenášek, Zdeněk Vejvoda, jejímž úkolem bylo především zkompletování korpusu hesel encyklopedie, jeho převedení do jednotného počítačového editoru, jazyková a obsahová korektura hesel, příprava černobílých a barevných obrazových příloh, vyhotovení notových příloh a rejstříků.

Není třeba příliš zdůrazňovat, že realizace dlouhodobého projektu s účastí desítek autorů, z nichž mnozí se již nemohli aktivně účastnit finálních prací nebo se jich prostě nedočkali, přineslo řadu odborných, organizačních i výrobních problémů. Avšak potřeba i představa prvního encyklopedického díla věnovaného české, moravské a slezské lidové kultuře, stejně jako podmínka splnění grantového projektu, byly hlavní hybnou silou autorského týmu při dokončení díla.

Jsmo přesvědčeni, že publikace splní svůj cíl a přispěje k lepšímu sebezpoznání tradiční kultury naší minulosti i současnosti a že zaplní mezeru mezi nejrůznějšími odbornými i všeobecnými encyklopediemi dnešní doby. Současně vyrovná dluh vzhledem k ostatním evropským zemím, které se s podobným úkolem vypořádaly již v minulosti.

Stanislav Brouček, Lubomír Tyllner

Zkratky a značky

Všeobecné zkratky a značky

ad.	a další	lid.	lidově
adj.	adjektivum, přídavné jméno	lit.	litevština, litevský, litevsky
aj.	a jiné, a jiní	Lit.:	Literatura (zkratka názvu bibliografického oddílu)
an.	a následující	LP	long play, dlouhohrající gramofonová deska
angl.	angličtina, anglický, anglicky	m	metr
apod.	a podobně	mm	milimetr
arab.	arabština, arabský, arabsky	M. M.	Maelzelův metronom
aramej.	aramejšťina, aramejský, aramejsky	maď.	maďarština, maďarský, maďarsky
atd.	a tak dále	malaj.	malajština, malajský, malajsky
b. m.	bez místa	mj.	mimo jiné
b. m. r.	bez místa a roku	ml.	mladší, junior
b. r.	bez roku	mn. č.	množné číslo
bibl.	bibliografie, bibliografický	n.	nad (ve jménech obcí)
bulh.	bulharština, bulharský, bulharsky	n.	nebo (v záhlavích hesel)
býv.	bývalý	např.	například
°C	stupeň Celsia	nar.	narodil se, narodila se
cca	circa, asi, kolem, přibližně	nář.	nářečně
CD	compact disc, kompaktní disk	nedat.	nedatováno
c. k.	císařský královský	něm.	němčina, německý, německy
cm	centimetr	nestr.	nestránkováno
č.	číslo	n. l.	našeho letopočtu
č. země	české země	o.	okres
čl.	článek	obr.	obraz, obrázek, obrazový
čp.	číslo popisné	p.	pod (ve jménech obcí)
čs.	československý	pl.	plurál, množné číslo
ed.	editor, editoři	pol.	polština, polský, polsky
eds.	editors, editoři	popř.	popřípadě
expr.	expresivně	provd.	provdaná
event.	eventuálně	př. n. l.	před naším letopočtem
fin.	finština, finský, finsky	přel.	přeložil, přeložila, přeložili
franc.	francouzština, francouzský, francouzsky	pseud.	pseudonym (v záhlavích hesel)
hanl.	hanlivě	pův.	původně
hebr.	hebrejšťina, hebrejský, hebrejsky	q	metrický cent
hl.	hlavně	r.	rok, roku
ital.	italština, italský, italsky	red.	redaktor, redakce
j.	jižní	resp.	respektive
j. č.	jednotné číslo	rkp.	rukopis
jap.	japonština, japonský, japonsky	RKZ	Rukopisy královédvorský a zelenohorský
jihových.	jihovýchodní	rom.	románské jazyky
K	koruna (měna)	roz.	rozená
Kč	koruna česká	rum.	rumunština, rumunský, rumunsky
Kčs	koruna československá	rus.	ruský, rusky
kg	kilogram	řec.	řecký, řecky
km	kilometr	s.	strana v publikaci, stránka
kol.	kolektiv spolupracovníků	Sb.	Sbírka zákonů a nařízení
kr.	krejcar	sest.	sestavil, sestavila, sestavili
l	litr	sev.	severní
l.	léta	severových.	severovýchodní
lat.	latina, latinský, latinsky	severozáp.	severozápadní

sg.	singulár, jednotné číslo	turec.	turecký, turecky
sign.	signatura	tn.	to znamená
sl.	sloupec	tzv.	takzvaný, takzvaně
slang.	slangově	ukraj.	ukrajinština, ukrajinský, ukrajinsky
slov.	slovenština, slovenský, slovensky	v.	von, z, ze (šlechtický přídomek)
srov.	srovnej	vl.	vlastně (v záhlavích hesel)
st.	starší, senior	vl. jménem	vlastním jménem
stč.	staročestina, staročeský, staročesky	v. t.	viz také
stněm.	staroněmčina, staroněmecký, staroněmecky	vyd.	vydání, vydavatel ve smyslu editor
stol.	století	vých.	východní
stslov.	staroslověnština, staroslověnský, staroslověnsky	záp.	západní
subf.	subfamilia, podčeleď	zast.	zastarale
subsp.	subspecies, plemeno	zdrob.	zdrobněle
subst.	substantivum, podstatné jméno	zejm.	zejména
sv.	svatý (ve spojení se jménem)	zemř.	zemřel, zemřela
špan.	španělština, španělský, španělsky	zl.	zlatý (měna)
švéd.	švédština, švédský, švédsky	zv.	zvaný
tj.	to jest	zvl.	zvláště

Periodika

AC	Agricultura carpathica	EEC	Ethnologia Europae Centralis
AČ	Archiv český	EO	Etnografičeskoje obozrenije
AE ASH	Acta ethnographica Academiae Scientiarum Hungaricae	EP	Etnografia Polska
AEH	Acta ethnographica Hungarica	ES	Ethnologia Slavica
AH	Archaeologia historica	ESS	Ethnologia Slavica et Slovaca
AMA	Acta museorum agriculturiae	FE	Folia ethnographica
ANM	Annals of the Náprstek Museum	FFC	Folklore Fellows Communications (ediční řada stejnojmenné společnosti)
AO	Archiv orientální	H	historická řada (obecně)
AR	Archeologické rozhledy	HB	Heimatbildung
AUC	Acta Universitatis Carolinae	HBVk	Hessische Blätter für Volkskunde
BMD	Brno v minulosti a dnes	HBVkK	Hessische Blätter für Volkskunde und Kulturgeschichte
ČAS	Časopis Antropologické společnosti	HM	Historie a muzejnictví
ČČH	Český časopis historický	HR	Hudební rozhledy
ČČM	Časopis Českého museum	HV	Hudební věda
ČDV	Časopis pro dějiny venkova	JDOVkJ	Jahrbuch für deutsche und osteuropäische Volkskunde
ČE	Československá etnografie	JOVkJ	Jahrbuch für ostdeutsche Volkskunde
ČL	Český lid – Etnologický časopis	JÖVw	Jahrbuch des österreichischen Volksliedwerkes
ČLit	Česká literatura	JM	Jižní Morava
ČMF	Časopis pro moderní filologii	JSA	Journal Société Americanistes
ČMKČ	Časopis Musea Království českého	JSH	Jihočeský sborník historický
ČMM	Časopis Matice moravské	JVf	Jahrbuch für Volksliedforschung
ČMMZ	Časopis Moravského musea zemského	JVk	Jahrbuch für Volkskunde
ČMSO	Časopis Musejního spolku olomouckého	JVkK	Jahrbuch für Volkskunde und Kulturgeschichte
ČMSS	Časopis Muzeálnej slovenskej spoločnosti	Lětopis	Lětopis Instituta za serpski ludospyt
ČMZM	Časopis Moravského zemského muzea	LF	Listy filologické
ČNM	Časopis Národního muzea	LFP	Listy filologické a pedagogické
ČSČH	Československý časopis historický	LitL	Literatura ludowa
ČSIM	Časopis Slezského muzea	LL	Luhačovské listy
ČSPS	Časopis Společnosti přátel starožitností	LLL	Luhačovské listy lázeňské
ČSPSČ	Časopis Společnosti přátel starožitností českých	LLZ	Luhačovický lázeňský zpravodaj
ČVSMO	Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci	LT	Lidová tvorba
DJVkJ	Deutsches Jahrbuch für Volkskunde	LTv	Lidová tvořivost
DPB	Dědina pod Beskydem	LZ	Lidé a země
DS	Dějiny a současnost	LZL	Lázeňský zpravodaj luhačovský
DU	Dolina Urgatina	MK	Malovaný kraj
E	etnografická (etnologická) řada (obecně)		
EE	Ethnologia Europaea		

MS	Muzeum a současnost	SSLÚKO	Sborník Studijního lidovýchovného ústavu kraje Olomouc
MSC	Zborník MSC	SSNM	Sborník Slovenského národného múzea
MSt	Masarykovou stopou	ST	Studie o Těšínsku
MVGDB	Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen	StE	Studia ethnographica (ethnologica) UK
MVP	Muzejní a vlastivědná práce	SV	řada společenských věd (obecně)
MZK	Minulostí západočeského kraje	SVPP	Sborník vlastivědných prací z Podblanicka
NA	Národopisné aktuality	SVSMO	Sborník Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci
NF	Neue Folge, nová řada (obecně, u německých titulů)	SVSR	Středočeský vlastivědný sborník, Roztoky u Prahy
NO	Nový Orient	SVŠZ	Sborník Vysoké školy zemědělské
NR	Národopisná revue	SZMP	Sborník Západočeského muzea v Plzni
NSČ	Národopisný sborník československý	SZVk	Sudetendeutsche Zeitschrift für Volkskunde
NSMS	Národopisný sborník Matice slovenskej	Těš.	Těšínsko
NS SAV	Národopisný sborník Slovenskej akademie vied	TL	Taneční listy
NVal	Naše Valašsko	UpK	Uprkům kraj
NV	Národopisný věstník	Univ.	Universitas
NVČ	Národopisný věstník československý (československý)	UŘ	Umění a řemesla
OHP	Od Horácka k Podyjí	Val.	Valašsko
OM	Opus musicum	VČAVSU	Věstník České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění
OP	Ochrana přírody	VČAZ	Věstník Československé akademie zemědělské
OTS	Od Trstenické stezky	VČZM	Věstník Československého zemědělského muzea
ÖZVk	Österreichische Zeitschrift für Volkskunde	VKČSN	Věstník Královské české společnosti nauk
PA	Památky archeologické	VL	Věci a lidé
PHH	filozofická a historická řada (obecně)	VMK	Věstník muzea v Kroměříži
PHZL	Prameny historie zemědělství a lesnictví	VMO	Věstník Matice opavské
Podř.	Podřevnicko	VNSČ	Věstník NSČ při ČSAV a SNS při SAV
PP	Památková péče	VO	(ve spojení s rokem konání) – Václavkova Olomouc
PPř	Památky a příroda	VPČZM	Vědecké práce Československého zemědělského muzea
PSzL	Polska Sztuka Ludowa	VPKJMJ	Výběr z prací členů Historického klubu Jihočeského muzea v Českých Budějovicích
RJVk	Rheinisches Jahrbuch für Volkskunde	VPNZM	Vědecké práce Národního zemědělského muzea
RNTM	Rozprawy Národního technického muzea	VPZM	Vědecké práce Zemědělského muzea
ROK	Revue otevřené kultury	VSH	Východočeský sborník historický, Pardubice
RZ	Radostná země	VSONJ	Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín
SA	Selský archiv	VSOUH	Vlastivědný sborník okresu Uherské Hradiště
SČ	Sociologický časopis	VSP	Vlastivědný sborník Podbrdská
SČAZV	Sborník Československé akademie zemědělských věd	VSPPP	Vlastivědný sborník prací z Podblanicka
SČSZ	Sborník Československé společnosti zeměpisné	VSSSM	Vlastivědný sborník střední a severní Moravy
SČVTS	Sborník Československé vědecko technické společnosti	VSV	Vlastivědný sborník Vysočiny
SČZS	Sborník České zeměpisné společnosti	VVM	Vlastivědný věstník moravský
SE	Sovetskaja etnografija	VZM	Věstník Zemědělského muzea
SH	Sborník historický	VZMP	Věstník Západočeského muzea v Plzni
SchwAVk	Schweizerisches Archiv für Volkskunde	VZP	Vlastivědný zpravodaj Polabí
SKBGWP	Sitzungsberichte der königliche Böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften in Prag	VŽ	Věda a život
SKVMO	Sborník Krajského vlastivědného muzea v Olomouci	ZAS	Zpravodaj Antropologické společnosti
Slov.	Slovácko	ZČOS	Zpravodaj České orientalistické společnosti
SIS	Slavica slovaca	ZČSO	Zprávy Československé společnosti orientalistické
SISb	Slezský sborník	ZK	Záhorská kronika
SM	Severní Morava	ZKSVI	Zpravodaj koordinačního střediska vědeckých informací pro etnografii a folkloristiku ÚEF
SMK	Studie Muzea Kroměřížska	ZKVMG	Zprávy Krajského vlastivědného muzea v Gottwaldově
SMS	Sborník Matice slovenskej	ZKVMO	Zprávy Krajského vlastivědného muzea v Olomouci
SMSVM	Sborník Musejní společnosti ve Valašském Meziříčí	ZKVÚG	Zprávy Krajského vlastivědného ústavu v Gottwaldově
SN	Slovenský národopis	ZM	Zahrada Moravy
SNM	Sborník Národního muzea	ZMUH	Zprávy muzea v Uherském Hradišti
SP	Slovenské pohľady	ZOMG	Zprávy Oblastního muzea jihovýchodní Moravy v Gottwaldově
SPFFBU	Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity		
SPFHK	Sborník Pedagogické fakulty v Hradci Králové		
SR	Sociologická revue		
SSH	Středočeský sborník historický		
SSI	Slovo a slovesnost		

ZÖVk	Zeitschrift für österreichische Volkskunde	ZSÚO	Zpravodaj Slezského ústavu ČSAV v Opavě
ZOVMČT	Zprávy Okresního vlastivědného muzea v Českém Těšíně	ZSWG	Zeitschrift für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte
ZP	Zlatá Praha	ZVk	Zeitschrift für Volkskunde
ZPP	Zprávy památkové péče	ZVMO	Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci
ZSČSN	Zprávy Společnosti českých národopisců při ČSAV a SNS při SAV	ZVÚO	Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci
ZSNG	Zborník Slovenskej národnej galérie	ZVVk	Zeitschrift des Vereins für Volkskunde
ZSNM	Zborník Slovenského národného múzea	ZZVÚZ	Zprávy Zemského výzkumného ústavu zemědělského

Slovníky, encyklopedie a shrnující práce

ABC	I. Hrbek: ABC cestovatelů, mořeplavců a objevitelů. Praha 1979	ESJČS	J. Machek: Etymologický slovník jazyka českého a slovenského. Praha 1957
ACK	Adresář církve katolické v Republice československé	ESMR	Etnografický slovník muzejních reálií I-III. Praha 1987–90
BA	Batovcův Almanach. Politický kalendář a adresář, schematismus a statistika zemí Koruny české na rok 1908	HP	B. Slavík: Hanácké písemnictví. Olomouc 1940
BLGBL	Biografisches Lexikon zur Geschichte der Böhmisches Länder. I, München – Wien 1979, II, München 1984, III, 2000, IV, Lief 1, 2003	HSPK	J. Vysloužil: Hudební slovník pro každého II. Skladatelé a hudební spisovatelé. Vizovice 1999
BSSSM	Biografický slovník Slezska a severní Moravy 1–15. Opava – Ostrava 1993–2002	IES	Ilustrovaný encyklopedický slovník I-III. Praha 1980–82
BSŠO	V. Ficek: Biografický slovník širšího Ostravska I-V. Opava 1972–83	JV-N	Jihočeská vlastivěda. České Budějovice 1987
ČBS	J. Tomeš a kol.: Český biografický slovník XX. století I-III. Praha 1999	KA	Kulturní adresář ČSR. Praha 1936
ČNS	J. Jungmann: Česko-německý slovník	KA34	Kulturní adresář ČSR. Praha 1934
ČSBS	Československý biografický slovník. Jednosvazkový doplněk MČSE. Praha 1992	KBK93	Kdo byl kdo v českých dějinách do roku 1918. Praha 1993
ČSHS	G. Černušák: Československý hudební slovník osob a institucí I-II. Praha 1963–65	KBK94	Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století. Praha 1994
ČSDM	Čeští spisovatelé literatury pro děti a mládež. Praha 1985	KBK96	Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918. Praha 1996, 3. vyd.
ČSOI	Česká slavistika. Osoby a instituce. Praha 1999	KBK98	M. Churaň: Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století. Praha 1998
ČSPSN	M. Kudělka – Z. Šimeček: Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od roku 1760. Praha 1972	KJK69	Kdo je kdo v Československu. Praha 1969
ČSV-Č	Československá vlastivěda. Člověk. Praha 1933	KJK91	Kdo je kdo 91/92. Česká republika. Praha 1991
ČSV-H	Československá vlastivěda. Hudba. Praha 1971	KJK94	Kdo je kdo v ČR 94/95. Praha 1994
ČSV-LK	Československá vlastivěda. Lidová kultura. Praha 1968	KJK98	Kdo je kdo v ČR na přelomu 20. století. Praha 1998
ČSV-N	Československá vlastivěda. Národopis. Praha 1936	KJK02	Kdo je kdo. Osobnosti české současnosti. Praha 2002
ČSV-S	Československá vlastivěda. Stát. Praha 1931	KMSN	B. Kočí: Malý slovník naučný I-II. Praha 1925–29
DČL	Dějiny české literatury I-III. Praha 1959–61	LA	V. Frolec – J. Vařeka: Lidová architektura. Encyklopedie. Praha 1983
DHK	J. Petráň a kol.: Dějiny hmotné kultury I/1–2, II/1–2. Praha 1985–97	LBD	Lexikon bedeutender Brünnner Deutscher 1800–2000. Schwäbisch Gmünd 2000
DSČSVU	P. Toman – P. H. Toman: Dodatky ke Slovníku československých výtvarných umělců. Praha 1955	LČL	Lexikon české literatury I-IV. Praha od 1985
EA	Encyklopedie antiky. Praha 1973	LKM-VM	Lidová kultura na Moravě. Vlastivěda moravská. Země a lid X. Strážnice – Brno 2000
EAČMS	Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska I-IV. Praha 1978–2004	LM	M. Hýsek: Literární Morava 1849–1885. Praha 1911
EČVU	Encyklopedie českého výtvarného umění. Praha 1975	LSČH	Lexikon současných českých historiků. Praha 1999
EJ-JČS	Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. Část jmenná – československá scéna. Praha 1990	MČSE	Malá československá encyklopedie 1–6. Praha 1984–87
EŁKS	Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska I-II. Bratislava 1995	MES	Malý encyklopedický slovník A–Ž. Praha 1972
ESJČ	J. Machek: Etymologický slovník jazyka českého. Praha 1968	MSN	Masarykův slovník naučný 1–7. Praha 1925–33
		NEČVU	Nová encyklopedie českého výtvarného umění I-II. Praha 1995
		NSČSVU	P. Toman: Nový slovník československých výtvarných umělců I-II. Praha 1947, 1950
		ÖBL	Österreichisches biographisches Lexikon 1815–1950. Wien 1993, 2., od 6. svazku 1. vyd.

OFFČ	Od folkloru k folklorismu. Slovník folklorního hnutí v Čechách. Strážnice 2000	SchemČ	(ve spojení s rokem) – Schematismus učitelstva v Čechách
OFFMS	Od folkloru k folklorismu. Slovník folklorního hnutí na Moravě a ve Slezsku. Strážnice 1997	SchemČM	(ve spojení s rokem) – Schematismus učitelstva v Čechách a na Moravě
OSN	Ottův slovník naučný 1–28. Praha 1888–1909	SchemČS	(ve spojení s rokem) – Schematismus učitelstva v Československu
OSNND	Ottův slovník naučný nové doby 1–12. Praha 1930–43	SchemM	(ve spojení s rokem) – Schematismus učitelstva na Moravě
OVE	Ottova všeobecná encyklopedie I-II. Praha 2003	SlavMU	Slavica na Masarykově univerzitě. Brno 1993
OV-VM	Okres Vsetín. Rožnovsko – Valašskomeziříčsko – Vsetínsko. Vlastivěda Moravská. Vsetín – Valašské Meziříčí – Brno 2002	SlavUJEP	Slavica na Univerzitě J. E. Purkyně. Brno 1973
PMV	B. Slavík: Písemnictví na Moravském Valašsku. Olomouc 1947	SLT	Slovník literární teorie. Praha 1977
PPRS	O. Hrabalová: Průvodce písňovými rukopisnými sbírkami ÚEF ČSAV II. Brno 1983	SNSVU	J. Hall: Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění. Praha 1991
PSN	Příruční slovník naučný I-IV. Praha 1962–67	SSČS	J. Kunc: Slovník soudobých českých spisovatelů I-II. Praha 1945–46
RSN	Riegrův Slovník naučný 1–11. Praha 1860–74	SSJČ	Slovník spisovného jazyka českého 1–10. Praha 1989, 2., nezměněné vyd.
SBS	Slovenský biografický slovník 1–6. Martin 1986–94	SSLD	V. Macura a kol.: Slovník světových literárních děl I-II. Praha 1989
SČF	Slovník českých filozofů. Brno 1998	SSMLP	E. Doupalová: Slovník sběratelů, vydavatelů a zpracovatelů moravských lidových pověstí. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas paedagogica, Philologica 4, 1987
SČHK	Slovník české hudební kultury. Praha 1997	VSS	Velký sociologický slovník. Praha 1996
SČL	Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985	ZV-N	Západočeská vlastivěda. Národopis. Plzeň 1990
SČS	Slovník českých spisovatelů. Praha 1964		
SČSB	J. Kunc: Slovník českých spisovatelů beletristů 1945–1956. Praha 1957		

Instituce a organizace

AMU	Akademie múzických umění	KFU	Karlo-Ferdinandova universita
ASH	Academiae Scientiarum Hungaricae	KNM	Knihovna Národního muzea
AV ČR	Akademie věd České republiky	KNV	krajský národní výbor
AVU	Akademie výtvarných umění	KSC	Komunistická strana Československa
BROLN	Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů	MDŽ	Mezinárodní den žen
ČAVU	Česká akademie věd a umění	MěM	městské muzeum
ČLR	Čínská lidová republika	MNV	místní národní výbor
ČR	Česká republika	MU	Masarykova univerzita (v Brně)
ČSAV	Československá akademie věd	MZM	Moravské zemské muzeum (v Brně)
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika	NDR	Německá demokratická republika
ČSR	Československá republika	NM	Národní muzeum
ČSSSPT	Československý státní soubor písní a tanců	NMČ	Národopisné museum československé
ČSSR	Československá socialistická republika	NO MM	Národopisné oddělení Moravského muzea
ČVUT	České vysoké učení technické (v Praze)	NO NM	Národopisné oddělení NM
ČZM	Československé zemědělské muzeum	NpM	Náprstkovo muzeum
DAMU	Divadelní fakulta AMU	NS	Národopisná společnost
EÚ AV ČR	Etnologický ústav AV ČR	NSČ	Národopisná společnost československá
EÚ MZM	Etnografický ústav MZM	NTM	Národní technické muzeum
FAMU	Filmová a televizní fakulta AMU	NÚ SAV	Národopisný ústav SAV
FDTJ	Federace dělnických tělocvičných jednot	NÚLK	Národní ústav lidové kultury ve Strážnici
FF	filozofická fakulta	NVČ	Národopisná výstava československá
FF UK	Filozofická fakulta UK	NZM	Národní zemědělské muzeum (v Praze)
FFC	Folklore Fellows Communications	ONV	okresní národní výbor
HAMU	Hudební fakulta AMU	OSN	Organizace spojených národů
ICTM	International Council for Traditional Music, Mezinárodní rada pro tradiční hudbu	OVM	okresní vlastivědné muzeum
IFMC	International Folk Music Council, Mezinárodní rada pro folklorní hudbu	PNP	Památník národního písemnictví
JAMU	Janáčkova akademie múzických umění (v Brně)	PU	Palackého univerzita (v Olomouci)
JSŠ	jedenáctiletá střední škola	RČS	Republika československá
JZD	jednotné zemědělské družstvo	ROH	Revoluční odborové hnutí
		SAV	Slovenská akadémia vied
		SHR	severočeský hnědouhelný revír

SNG	Slovenská národní galéria	ÚLU	Ústav lidového umění ve Strážnici
SNM	Slovenské národní muzeum	ÚLUV	Ústředí lidové umělecké výroby
SOA	Státní oblastní archiv (v Brně)	UMPRUM	Uměleckoprůmyslová škola v Praze
SRN	Spolková republika Německo	UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
SSÚ	Slezský studijní ústav (v Opavě)	ÚNV	ústřední národní výbor
SÚ ČSAV	Slezský ústav ČSAV	UPM	Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze
SÚA	Státní ústřední archiv	UPŠ	Uměleckoprůmyslová škola v Praze
SVVŠ	střední všeobecně vzdělávací škola	ÚRO	Ústřední rada odborů
ÚDLT	Ústřední dům lidové tvořivosti	USA	United States of America, Spojené státy americké
ÚE FF UK	Ústav etnologie FF UK	ÚS ČSAV	Ústav slavistiky ČSAV (v Brně)
ÚEF ČSAV (AV ČR)	Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV (AV ČR)	VHŠ	Vysoká hospodářská škola
ÚJČ ČSAV (AV ČR)	Ústav pro jazyk český ČSAV (AV ČR)	VŠP	Vysoká škola pedagogická
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně (v Brně)	VŠUP	Vysoká škola uměleckoprůmyslová (v Praze)
UK	Univerzita Karlova	VŠVU	Vysoká škola výtvarných umění (v Bratislavě)
UKo	Univerzita Komenského (v Bratislavě)	VŠZ	Vysoká škola zemědělská
ÚKVČ	Ústav pro kulturně-výchovnou činnost	VUT	Vysoké učení technické (v Brně)
ÚLK	Ústav lidové kultury ve Strážnici	ZČU	Západočeská univerzita (v Plzni)
ÚLT	Ústředí lidové tvořivosti		

Prameny notových příkladů

Adámek ČL	K. V. Adámek: Tance lidové v okrese hlíneckém. Český lid 6–17, 1897–1908	Mátlová-Uhrová 1954	L. Mátlová-Uhrová: Hanácké tance z Tovačovska. Praha
Bartoš 1889	F. Bartoš: Národní písně moravské v nově nasbírané. Brno	NTM	L. Janáček – L. Bakešová – X. Běhálková – M. Zeman: Národní tance na Moravě. Praha 1953, 2. vydání
Bím 1950	H. Bím: Lidové písně z Hustopečska. Praha	Socha 1948	V. Socha: Lidové tance na Lašsku I. Lhotka
ČNP	České národní písně. Oddíl nápěvů. Praha 1825	Poláček I-VII	J. Poláček: Slovácké písničky. Brno – Praha 1936–60
Erben 1862	K. J. Erben: Nápěvy prostonárodních písní českých. Praha	Sušil 1860	F. Sušil: Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými. Brno
GSMS	K. Vetterl – O. Hrabalová: Guberniální sbírka písní a instrumentální hudby z Moravy a Slezska z roku 1819. Strážnice 1994	Pajer 1986	J. Pajer: Marie Procházková (1886–1986), zpěvačka ze Strážnice. Praha
Hajný 1894	A. Hajný: České tance. Český lid 3, s. 436 an.	Suchý 1955	F. Suchý: Lidové písně a tance z Polabí na Královéměstecku. Praha
Holas I-VI	Č. Holas: České národní písně a tance. Praha 1908–1910	SZN	Staré zpěvy národní při výstavní slavnosti ve Velkém Ořechově 15. července 1888
Hykel 1953	C. Hykel: Lidové tance ze Štramberka na Lašsku. Praha	Šebek 1959	S. Šebek: Lidové písně a tance z Nymburska. Praha
Jelínková 1954	Z. Jelínková: Lidové tance na Slovácku. Praha	Trojan 1987	J. Trojan: Villana hanatica (k hanáckým tancům v 17. a 18. století). Národopisné aktuality 24, s. 145–156
Jelínková 1962	Z. Jelínková: Lidové tance na Podluží. Strážnice	Vetterl 1960	K. Vetterl: Lidové písně a tance z Valaškokloboucka II. Praha
Jelínková 1978	Z. Jelínková: Kúlaná. Praha	Vycpálek 1921	J. Vycpálek: České tance. Praha
Jelínková 1983	Z. Jelínková: Lidový tanec v Brně a na Brněnsku v pramenech 19. století. Brno	Zemánek 1912	J. Zemánek: Lidové tance z Chrudimska. In: Chrudimsko a Nasavrcko III. Chrudim 1912, s. 457 an.
Jelínková 1994	Z. Jelínková: Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska VIII. Valašsko. Strážnice		
Jindřich I-VIII	J. Jindřich: Jindřichův chodský zpěvník. Kdyně – Domažlice – Praha 1926–55		

Katalogy lidové prózy

AaTh	A. Aarne – S. Thompson: The types of the Folktales. Helsinki 1928	Dvořák	K. Dvořák: Soupis staročeských exempel. Praha 1978
Bolte-Pol.	J. Bolte – J. Polívka: Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm I-V. Leipzig 1913–32	EM	Enzyklopädie des Märchens. Berlin – New York od 1977
		HDA	Handwörterbuch des deutschen Aberglaubens I-X. Berlin 1927–42

HDM	Handwörterbuch des deutschen Märchens I-II. Berlin 1930–40	Pol.-Tille	V. Tille: Polívkovy studie ze srovnávací literatury. Praha 1918
Hornácko	D. Klímová: Katalog hornáckých lidových vyprávění. In: Hornácko. Brno 1966, s. 549–584	SUS	Sravnitelný ukazatel sjužetov. Vostočnoslavjanskaja skazka. Leningrad 1979
Christ.	R. T. Christiansen: The Migratory Legends. Helsinki 1958	Tille	V. Tille: Soupis českých pohádek I-II/1–2. Praha 1929–37
PBL	J. Krzyżanowski: Polska bajka ludowa w układzie systematycznym I-II. Wrocław – Warszawa – Kraków 1962–63	TMI	S. Thompson: Motiv-Index of Folk-Literature. Helsinki 1932–35
Pol.	J. Polívka: Súpis slovenských rozprávok I-V. Turčianský Sv. Martin 1923–31	TT	I. Müller – L. Röhrich: Der Tod und die Toten. Deutsches Jahrbuch für Volkskunde 13, 1967, s. 352–397

Autoři ilustrací a fotografií

archiv, I. Armutidisová, J. Bajer, L. Baran, V. Bartoň, J. Beneš, J. Berka Choceňský, F. Bittner, J. Braun, V. Brodská, J. Brodská, F. Bučina, M. Budík, M. Bukač, J. Buřival, E. Cmielová, L. Červinka, J. Čuba, E. Davidová, S. Doleželová, D. Drápala, Drgová, F. Duras, V. Dvořák, Fabián, Farský, Z. Flyfar, K. Fojtík, K. Foud, Franke, J. Frolec, V. Frolec, M. Gardavská, B. Genzer, V. Gina, J. Grepl, D. Havránková, J. Hirsch, D. Hobl, M. Holubová, J. Horák, E. Horský, F. Hořinka, K. O. Hrubý, M. a V. Chalupovi, J. Charvát, Č. Chládek, J. Chlud, K. Chotek, J. Jančář, M. Jarošík, P. Jero, J. Jeřábek, R. Jeřábek, A. Jeřábková-Křížová, V. Jiříkovská, J. Juryšek, J. Kaplan, M. Kašík, J. Khýr, J. Klvaňa, V. Klíma, J. Kopáč, J. Kopřiva, L. Koreček, J. Kramařík, Z. Kravková, P. Kříž, V. Kubašta, K. Kuča, J. Kuklová, J. Künzik, O. Kůrečka, A. Kurial, J. Langer, K. Langer, J. Látalová, J. Ledvinková, M. Loudil, E. Málek, L. Marek, J. Martínek, E. Mastníková, K. Matocha, M. Mečková, A. Melichar, M. Melzer,

J. Mikulka, M. Mikysková, Z. Mišurec, M. Nerad, L. Niederle, J. Otčenášek, J. Otto, J. Pacovský, R. Pavlík, J. Pechová, J. Pešek, L. Petráňová, J. Plechatý, K. Plicka, J. Pohořelický, Z. Polednová, H. Pospíšilová, V. Postníková, V. Pražák, L. Procházka, V. Příbyl, B. Příklad, A. Pustka, F. Racek, J. Relich, Rumpler, J. Seidel, J. V. Scheybal, F. Schilinger, M. Sochorová, W. Sountag, J. Staňková, D. Stavělová, D. Stránská, E. Strouhal, J. Strouhal, A. Strnadel, M. Stuchlík, V. Svobodová, F. Šach, J. Ščatka, H. Šenfeldová, J. Šerška, Z. Ševčík, M. Šimša, K. Šmírou, B. Šotková, M. Šotola, J. Špaček, K. Šrámek, O. Šrůtek, J. Štátný, J. Štátný, S. Šulc, Z. Tempír, J. Teplý, L. Teplý, J. Tichý, J. Tomeš, J. Trejbal, M. Trtíková, R. Tykal, E. Tylínek, L. Tyllner, M. Uhlíř, R. Urbánek, A. Václavík, J. Vajdiš, N. Valášková, M. Válka, J. Vařeka, B. Vavroušek, Z. Vejvoda, J. Vinduška, A. Vlk, V. Votrubec, J. Vozdecký, P. Vychodil, A. Wech, J. Winter, K. J. Wolf, B. Žižlavský

Autoři hesel věcné části

aj	Alena Jeřábková	fb	František Bahenský
ak	Alena Kalinová	fv	František Vrhel
akř	Alena Křížová	hb	Hana Beránková
an	Alexandra Navrátilová	hbč	Helena Bočková
ap	Alena Plessingerová	hd	Hana Dvořáková
as	Andrej Sulitka	hj	Helena Johnová
ast	Antonín Satke	hl	Hannah Laudová
aš	Alena Špiritová	hš	Helena Šenfeldová
ašk	Alena Šimůnková	id	Ivan Dubovický
bč	Barbora Čumpelíková	ih	Iva Heroldová
bm	Běla Minaříková	iš	Irena Štěpánová
bš	Bohuslav Šalanda	jh	Judita Hrdá
dd	Daniel Drápala	jhn	Jaroslava Honcová
dh	Dušan Holý	jj	Jaromír Jech
dk	Dagmar Klímová	jjč	Josef Jančář
ds	Daniela Stavělová	jjn	Jitka Junková
dt	Dušan Trávníček	jk	Jiří Kořalka
ed	Eva Davidová	jkb	Jan Kouba
em	Eduard Maur	jks	Jiřina Kosíková
eu	Eva Urbachová	jkt	Josef Kandert
ev	Eva Večerková	jl	Jiřina Langhammerová

jlg	Jiří Langer	mn	Miroslav Nožina
jm	Jana Martínková	mp	Martina Pavlicová
jp	Jiří Pajer	ms	Miroslava Suchánková
jpe	Jarmila Pechová	mš	Marta Šrámková
jps	Jana Pospíšilová	mt	Marta Toncrová
js	Jana Součková	mv	Miroslav Válka
jsn	Jiří Setinský	nv	Nada Valášková
jst	Jitka Staňková	os	Oldřich Sirovátka
jš	Jarmila Štátná	osk	Olga Skalníková
jšk	Jiří Škabrada	pf	Pavla Fojtíková
jšt	Jaroslav Štika	pk	Pavel Kurfürst
jšv	Jana Švábová	pm	Petr Macek
jt	Jiří Traxler	ps	Pavla Stöhrová
jta	Jaromír Tausch	pv	Pavel Vařeka
jtr	Jan Trojan	red.	redakční spolupráce na heslu
jv	Josef Vařeka	rj	Richard Jeřábek
jvl	Jiří Vysloužil	rw	Renata Weinerová
jvs	Jiřina Veselská	sb	Stanislav Brouček
jw	Jiří Woitsch	št	Šárka Toncrová
jž	Jan Žižka	tg	Tomáš Grulich
ka	Karel Altman	ts	Tomáš Spurný
kad	Karolina Adamová	vf	Věra Frolcová
kn	Karel Nováček	vh	Václav Hubinger
kp	Karel Pavlišťik	vhr	Václav Hrníčko
ks	Karel Severin	vj	Vanda Jiřikovská
lb	Ludvík Baran	vk	Věra Kučová
lk	Luboš Kafka	vl	Václav Ledvinka
ll	Libuše Lázňovská	vli	Vladimíra Lindnerová
ln	Lenka Nováková	vs	Vít Smrčka
lp	Lydia Petráňová	vsch	Vladimír Scheufler
ls	Ludmila Sochorová	vt	Věra Thořová
lsv	Libor Svoboda	vv	Vlastimil Vondruška
lš	Luděk Štěpán	vvl	Vlastimil Válek
lt	Lubomír Tyllner	zh	Zdenek Hanzl
ltc	Ludmila Tarcalová	zj	Zdenka Jelínková
lu	Lucie Uhlíková	zm	Zdeněk Mišurec
mh	Markéta Holubová	zs	Zdeněk Salzmann
mhš	Miloslava Hošková	zt	Zdeněk Tempír
ml	Miroslava Ludvíková	zu	Zdeněk Uherek
mm	Miloš Melzer	zur	Zdeněk Urban